

Oponentský posudek na bakalářskou práci Heleny Chalupové, *Recepce klasických tradic v tvorbě Československé/České televize Praha*. UK v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2011, 111 stran vč. příloh (řádkování 1)

Helena Chalupová si vybrala téma původní dramatické tvorby domácích autorů, jež vznikala v Československé a později České televize Praha. Zaměřila se na náměty z dějin antického Řecka a Říma a vyjmula z širšího spektra adaptace divadelních představení her antických autorů (vyjma Peroutkova *Šťastlivce Sully*), televizní estrády na antické motivy a pohádky. Správně pominula také televizní hru, která vychází z ruského románu M. Bulgakova *Mistr a Markétka* jako dílo inspirující se ruskou literaturou a nechápe ji tedy jako původní českou tvorbu. Časově pokrývá tento výzkum léta 1953 (začátek televizního vysílání v Československu) až 2011. První inscenace z římských dějin však byla natočena až roku 1970 a uvedena až roku 1982.

H. Chalupová si ovšem nevšímalala pouze počtu inscenací s antickými náměty, nýbrž i témat a tvůrců těchto inscenací. Zajímalo ji, jak tvůrci s tématem zacházeli, jak volně či naopak přísně se drželi historických faktů. Vždy se také snažila dohledat dobové ohlasy jednotlivých inscenací, což nebyla práce jednoduchá. Konkrétní díla pak pojednala v samostatných kapitolách, jimž předdeslala kapitolou o základech televizní estetiky.

V Úvodu (s. 6-8) referuje o svém záměru a velmi stručně představuje tvůrce pojednávaných inscenací. Posléze seznamuje s metodikou práce. Inscenace představuje chronologicky podle roku výroby, aniž toto své rozhodnutí vysvětluje. Je politováníhodné - a samozřejmě pro autorku to bylo jistě nemilé zjištění - že se písemné materiály k pojednávaným inscenacím nacházejí sice v archivu, leč nejsou badatelům přístupny v inventářích, takže je přístup k nim velmi znesnadněn. Vzhledem k tomu, že před rokem 1989 nebylo povinností redakcí odevzdávat dokumenty k archivaci, je nabíledni, že spousta materiálů již dnes nebude nikde k dispozici. Také druhý krok autorky - vyhledávání pozůstalostí autorů inscenací - byl úspěšný jen zčásti. Největší oporou jí tedy zůstala samotná díla, popř. dobové ohlasy v tisku.

Zahraničních prací na téma antických dějin na filmovém plátně je samozřejmě více, než uvádí H. Chalupová v pozn. 3 na s. 6 a právě v posledním období je to oblast neutuchajícího zájmu. Autorka informuje o těch, jež jsou u nás dostupné. Jinak s nimi ovšem nijak nepracuje, což je z hlediska zaměření její práce pochopitelné. Publikace Marie Wykeové *Projecting the Past. Ancient Rome, Cinema and History* (Routledge, New York and London 1997) se na dalších stránkách nevyskytuje, další dva tituly jsou kromě této poznámky uvedeny pouze v seznamu literatury.

Velmi vhodné je předsunutí kapitoly o televizní estetice, byť je poměrně stručná (s. 9-13). V této oblasti je H. Chalupová autodidaktem.

V následující kapitole se autorka již zabývá konkrétním dílem: inscenací *Julián Odpadlík* (1970). Nejprve představuje inscenaci, pak obrací pozornost k historické postavě císaře a situaci v římské říši. Zprvu působí historické líčení jako vykloubené ze struktury práce, protože čtenář neví, proč jsou zde dějiny nástupu Juliána k moci líčeny tak podrobně. Práce ztrácí na propojenosti a souvislosti. Teprve posléze se autorka vrátí ke konfrontaci historie a

uměleckého zpracování. V hodnocení inscenace, kde autorka hovoří o řadě „nepřesností a omylů“, bych však doporučovala mít stále na paměti, že autor uměleckého díla má právo nakládat s historickými skutečnostmi dle vlastní vůle a záměru díla. Přesto se domnívám, že je vhodné na odchylky od historie poukázat, jak to autorka učinila. Samotné hodnocení inscenace pak následuje za touto pasáží konfrontace umění a historie. Je zde i hodnocení uměleckého Iuliana, bez konfrontace s Iulianem historickým. Osobní hodnocení inscenace uzavírá tuto kapitolu. Celá kapitola se však jeví jako velmi popisná. Co je zde pozitivní (a bohužel v dalších kapitolách neopakované), je přehled antických pramenů, které o době Iuliana Apostaty hovoří, a jejich zasazení do historického kontextu (a tedy věrohodnosti).

Lépe je zpracována *Žena z Korinta*, zřejmě proto, že dílo samé nabízí více k zamyšlení. Nicméně některé pasáže zní jako citace a nikoli parafráze citovaných děl, zdá se, že H. Chalupová příliš podléhá slovní zásobě a stylu příslušného autora.

V kapitole 4 je zpracována inscenace *Zdaleka ne tak ošklivá, jak se původně zdálo: Příběh athénský*. Zatímco u předchozích kapitol se autorka pokouší o vlastní závěr, u této inscenace se mu vyhnula.

Následující inscenací je televizní adaptace divadelní hry *Šťastlivec Sulla* Ferdinanda Peroutky, jejíž scénář připravil O. Ornest. Tuto kapitolu považuji za nejsamostatnější; především porovnání televizní inscenace a Peroutkovy divadelní hry (s. 50). Autorce samozřejmě napomohlo množství materiálu a informací kolem vzniku divadelní hry i televizní adaptace, které k jiným inscenacím bohužel nejsou k dispozici. Navíc téma hry je stále aktuální, velmi nadčasové a Peroutkou dobře zpracované.

V 6. kapitole se H. Chalupová věnuje inscenaci *Královský život otroka*, natočené jako fiktivní Ezopův život.

V kapitole 7 je analyzována inscenace *Kadeř královny Bereniké*. Děj inscenace se odehrává nikoli ve 2. stol. př. n. l., jak tvrdí autorka na s. 61, ale kolem roku 240 př. n. l., tedy ve 3. stol. jde patrně o tiskového šotka, protože na s. 62 uvádí H. Chalupová data správná.

Předposlední kapitola je věnována inscenaci *Hostina*. Je to hra o císaři Neronovi a jeho uměleckých ambicích, ale především o opojení mocí, a o jeho vztahu k Petroniovi.

Poslední z inscenací je *Nevěra po císařsku*, rovněž z doby Neronovy. Hlavní postavou tu je Octavia, Neronova manželka. H. Chalupová použila pro komparaci inscenace s jiným dílem překlad Senecovy hry *Octavia* do ruštiny, zřejmě se nedověděla, že existuje překlad do češtiny: *Octavia*. Přeložila a úvodem (s. 93-94) opatřila Daniela Čadková. Divadelní revue 16, 2005, č. 3, s. 93-110, což je údaj, který je možno najít na internetu (viz *Bibliografie překladů antických dramát*, který sestavila D. Čadková (aktualizováno 2011, na <http://olympus.cz/Antika/PrekladyAnt.htm> [cit. 4.8.201]). K tomuto překladu poskytla D. Čadková i krátkou studii. Sama H. Chalupová ovšem nezdůvodňuje, proč si pro komparaci vybrala právě Senecovo dílo, které autor televizní inscenace neznal.

Drobné nedostatky: ač je druhým oborem H. Chalupové český jazyk a literatura, vloudily se jí do práce gramatické chyby. Občas se opakují věty, které autorka opomněla vymazat. Překlepy jsou však výjimečné. Co bych vytkla, je nedůslednost v citacích pod čarou: *Encyklopedie*

antiky je opakovaně uváděna v úplném bibliografickém odkazu (který je ovšem i na s. 82 v seznamu literatury), zatímco encyklopedie *Der neue Pauly* je správně v poznámkách zkracován. S. 42: Appiános žil samozřejmě ve 2. st. n. l., nikoli př. n. l. jinak by Sullovu diktaturu nemohl popsat (správně v pozn. 191). Nedůslednost v citacích je asi největším technickým prohřeškem práce. Životopisná data antických autorů mohla H. Chalupová doplňovat z kvalitních děl, jakými jsou *Slovník řeckých spisovatelů* (Praha: Leda 2006) a *Slovník latinských spisovatelů* (Praha: Leda 2004).

Autorce nelze upřít čtivý styl a zájem o dané téma. Práce byla zajisté velmi náročná nejen časově, nýbrž i badatelsky a pro historickou tematiku i ne zcela typická – stojí na pomezí interdisciplinárního výzkumu. Autorce napomohlo současné studium české literatury, ale v oblasti teatrologie, filmařského umění a televizní teorie a praxe je H. Chalupová autodidaktem.

Není pochyb o tom, že práce je velmi užitečná a ve své oblasti průkopnická. Bylo by možno v ní pokračovat jak do šířky (sebrat všechny adaptace divadelních her či rozšířit zájem z řeckých a římských dějin na další témata), tak do hloubky (větší nadhled a postup od konkrétního k obecnějšímu, zasazení do kontextu televizního vysílání nejen československé/české produkce, popř. konfrontovat s jinými uměleckými zpracováními dané látky, nejen české, nýbrž světové, a přidat více vlastního názoru (velmi dobře např. na s. 70 k inscenaci *Hostina*). Název práce doporučuji změnit – nejde v ní o recepci tradic, ale o recepci řeckých a římských dějin víceméně z antických pramenů (s výjimkou televizní adaptace hry F. Peroutky).

Vzhledem k výše řečenému doporučuji práci k obhajobě; hodnocení **výborně - velmi dobře, v závislosti na průběhu obhajoby.**

Doc. PhDr. Jana Kepartová, CSc.